

BEDACHT IN HET NOORDEN

Mongolië is goed voor de ziel

Verstrooide professoren op geitenwollen sokken. Het klassieke beeld van de wetenschapper. Maar achter de muren van universiteit en hogeschool wordt vernieuwend en spannend onderzoek gedaan. Aansprekende wetenschappers vertellen in deze krant over hun werk. Vandaag: Tjalling Halbertsma

Door Esther van der Meer
Booming

Ulaanbataar. De eerste keer dat Tjalling Halbertsma, buitengewoon hoogleraar Oost-Aziatische studies met de focus op hedendaags Mongolië, in de Mongoolse hoofdstad kwam, was het een stille stad. Laagbouw, open, geen reclameborden. Door de buitenwijken liepen herten. Het waren de jaren negentig. Sindsdien is de stad geëxplodeerd. Een wildgroei aan wolkenkrabbers, duizenden auto's die zich door de straten persen. De herten zijn verdwenen. In de plaats daarvan schurken tenten tegen de stad aan. In de winterkou is de luchtvervuiling enorm. Dan stoken de bewoners hun tentjes warm met steenkool of afval. Halbertsma: "Mongolië is veertig keer zo groot als Nederland, met maar drie miljoen mensen. Daarvan woont de helft in Ulaanbataar en de andere helft trekt er naartoe." Mongolië ondergaat een razendsnelle metamorfose. Het is op dit moment één van de snelst groeiende economieën ter wereld. Het land is booming. Halbertsma: "De eerste jaren dat ik in Mongolië werkte, was het een arm land waar niemand interesse in had. Overall waren tekorten, als je iets in de winkel trof, moest je meteen toeslaan. Je wist nooit of het er de volgende dag nog was. Maar in 2005 bleek dat het land rijk is aan grondstoffen. Mongolië ligt op een berg goud, koper, steenkool, uranium en zeldzame aarde."

Eerste
Sindsdien heeft de hele wereld de begeerte ogen gericht op het Oost-Aziatische land. De Rijksuniversiteit Groningen is de eerste Nederlandse universiteit met een leerstoel over Mongolië. Dit jaar richtte de universiteit bovendien een nieuw centrum voor Oost-Aziatische studies op, gericht op de regio China, Korea, Mongolië en Japan. Een regio die bloeit. In september start een masteropleiding. Het is de reden dat Halbertsma de oneindige Mongoolse vlakten heeft verruild voor het Groningse Helpman.

"Ik werkte bij de Nederlandse

ambassade in Beijing en was als eerste Nederlandse diplomaat in Mongolië gestationeerd. De voorzitter van het college van bestuur van de RUG kwam naar Ulaanbataar om te kijken welke samenwerkingsmogelijkheden er waren met de nationale universiteit van Mongolië. Geleidelijk rees het plan om dit programma op te richten. Ik dacht: als een Nederlandse universiteit helemaal hierheen komt, dan is dat een goede plek om aan de slag te gaan."

Vrijheid
Mongolië staat voor geweldige uitdagingen. "Razend interessant om te volgen. Het is een land dat de komende jaren dankzij de grondstoffenrijkdom schatrijk kan worden. Tegelijkertijd is er een fragiel ecosysteem. En er dreigen sociale spanningen. Mongolië is eeuwenlang een land van fiere nomaden geweest. Buiten de hoofdstad leven nog steeds herders die met hun kuddes door het land trekken. Die trotse geschiedenis moet je niet

om zeep helpen." Zijn de grondstoffen een zegen of een doem? Dat moet de komende jaren duidelijk worden. "Het is een enorme uitdaging. Wat ga je bijvoorbeeld met al die rijkdom doen. Komt die in handen van een paar miljardairs, of deelt de bevolking mee in de welvaart? Hoe ga je om met een fragiel ecosysteem? Nu al worden de steppeprocessen verstoord. Nieuwe spoorwegverbindingen gaan dwars door de trekroutes van de gazelle heen. Vrachtwagens die de opbrengsten uit de mijnen vervoeren, zorgen voor stofwolken waar de herders en hun kudde last van hebben. Maar Mongolië is zich bewust van die risico's, denkt er goed over na." Halbertsma roemt Mongolië als een uitzonderlijk land in de regio. "Mongolië was in de jaren negentig een van de eerste landen om het communisme af te zweren, vrije verkiezingen uit te schrijven en de markteconomie uit te omarmen. Het land doet mee aan gevechts- en vredesmissies van de

Verenigde Naties en het heeft een uitzonderlijke relatie met Noord-Korea. Vorige maand was de Mongoolse president er op bezoek. Op de universiteit sprak hij over vrijheid, dat geen enkele tirannie eeuwig duurt. Er zijn maar weinig mensen die dat in Noord-Korea kunnen en durven zeggen." Waar die vrijheidsdrang en omarming van de democratie van de Mongolen vandaan komt, daar wordt veel over gespeculeerd. Halbertsma denkt zelf dat het iets te maken heeft met de nomadencultuur. "De Mongoolse herders zijn individuele, zelfstandige mensen. Als je met min veertig met je vee op de steppe woont, ben je behoorlijk zelfredzaam. Dan laat je je niet zomaar wat zeggen of je vrijheid afnemen."

Sterrenhemel
Die vrijheid van Mongolië heeft hij zelf in de jaren dat hij er woonde ook leren kennen. "Mongolië heeft een ruimte die ongekend is in West-Europa. Maar

weinig mensen is het gegeven om alle uithoeken te verkennen. Het is zo groot, geen land maar een continent. Een prachtige grootse weidsheid en wildernis. Woestijnen, gebergten, bossen, toendra's, oneindige grazige weiden. Het kan er stil en aardedonker zijn. Dat je sterren ziet schitteren tot aan de horizon. Je krijgt er een intens gevoel van vrijheid. Goed voor de ziel." Heel wat anders dan provincie-stad Groningen. "Sinds het eind van mijn studie heb ik in het buitenland gewoond. Het is goed om terug te zijn, om te werken aan het opzetten van een nieuw, bijzonder instituut. En ik kan mijn kinderen op de fiets naar school brengen. In Ulaanbataar zou ik dan al drie keer zijn doodgerekend."

Meer informatie over het centrum voor Aziatische studies en de masteropleiding is te vinden op www.rug.nl/ceasg.

◀ Mongoolse herders dragen laarzen die zo gevormd zijn dat ze het gras sparen. Maar of de mijnbouwindustrie ook zo voorzichtig met het landschap om zal gaan, is de vraag. Foto: Jan Willem van Vliet

Paspoort

Leeftijd: 44

Geboorteplaats: Doorn

Woonplaats: Groningen

Welk boek ligt er op je nachtkastje: New York Review of Books

Wat staat er op je iPad: Muziek van de componist Mikalojus Konstantinas

Ciurlionis, net ontdekt, fantastische muziek

De mooiste plek van Mongolië: het Altaj-gebergte

Wat wilde u als kind later worden: rechter